

(דף קב ע"א) אָמַר לֵיהּ, וְהָא אָדָם הָוֵה דְּחָאב בְּהָאֵי אֵילָנָא, אָמַר לֵיהּ עוֹבְדָא דְּאִבּוּהָ הָוֵה לֵיהּ וּמַת, אָמַר לֵיהּ כִּי בְיוֹם אֶכְלָה מִמֶּנּוּ כְּתִיב, אָמַר לֵיהּ בְּהָוֵה יוֹם הַצִּיץ וּמַת.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּגִין דָּא כְּתִיב (קהלת ח יד) יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים שְׁמַעֲנִיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים וְגוֹמֵר, וְהָכָא אֲתֵרְמִין צַדִּיק וְרַע לֹא רָשָׁע וְטוֹב לֹא, צַדִּיק וְרַע לֹא הָכָא אֲתֵרְמִין, יֵשׁ צַדִּיקִים שְׁמַעֲנִיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים, וְדָא רָזָא דְּצַדִּיק דְּאֶעְרַע לֵיהּ כְּמַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים, לֹא דְאִיהוּ רָשָׁע וְלֹא בִּין רָשָׁע אֶלָּא כְּמַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים דְּחָב בְּעוֹבְדָא דְּחֵיבִיא, דְּאִינוּן סְמָא"ל וְנִחָשׁ, אִירַע לֵיהּ עוֹבְדָא דְּלֵהוּן, וְהָאֵי אִיהוּ רָזָא פּוֹקֵד עוֹן אֲבוֹת עַל בְּנִים (שמות כ ה), בְּגִין דְּמַעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם, דָּא גָרִים לְהֶבֶל מֵיִתָּהּ, וּמַת בְּלֹא בִין, וּבְגִין דָּא אֲזִיל בְּגִלְגּוּלָא, שִׁי"ן דְּמִשָּׁה אִיהוּ שִׁ"ת מִתְּמָן רוּחַ שִׁי"ן (ס"א ש"ת), הָדָא הוּא דְּכְתִיב (בראשית ד כה) כִּי שֵׁת לִי אֱלֹהִים וְרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל כִּי הָרְגוּ קִין, תַּחַת הֶבֶל וְדָא, דְּהֶבֶל רָכִיב עָלֶיהָ, וְאֲתַעְבִּיד שֵׁת הָרַכְבָּה לֵיהּ, וְאִיהִי סִימָא דְּאֶלְפָא בֵּיתָא, וּבְגִין דָּא תַּחַת הֶבֶל.

הֶבֶל הֶלֶב, וְעָלִיהָ אֲתֵמַר הֶלֶב רוּחָהּ, וְאִיהוּ ה' מִמִּשָּׁה, וְהֶלֶב אִיהוּ לְשִׁמְאָלָא דְּאִיהוּ אֱלֹהִים, הֶלֶב מִבִּין, וְאִיהוּ סְתִיר בְּנִינָא וְנִפְלֵת בְּגִינָהּ, וּבְגִין דָּא וַיִּסְתֵּר מִשָּׁה פָּנָיו כִּי יָרָא מִהִבֵּיט אֶל הָאֱלֹהִים (שמות ג ו), בְּגִין דְּתַמָּן הָוֵה דְּחָב בְּאֱלֹהִים, דְּאִיהוּ אֱלֹהִים דְּעוֹבְדָא דְּבִרְאשִׁית, וְדָא אִיהוּ דְּחָב כְּמַעֲשֵׂה, לְבַת אִשׁ בְּרִתָּא דְּמִלְכָּא דְּחָב בֵּיהּ, וְאֲתַבְּיִישׁ כְּפִי לֵיהּ בְּדִילִיהָ (ס"א בְּחִילִיהָ) בְּשֵׁת, וּמַה דְּהָוֵה שֵׁת אֲתַחְבֵּר עִמָּהּ ב' וְאֲתַעְבִּיד בְּשֵׁת, וְדָא אִיהוּ יִר"א בְּשֵׁת, וְעוֹד שֵׁת בָּא"ת ב' שֵׁת אִינוּן אָב, שִׁ"ת לְבַתֵּר דְּזָכָה בָּאָת יו"ד, בְּרָא שֵׁת, וְאִיהִי יו"ד דְּאֲתֵמַר בֵּיהּ (משלי ח כה) יְהו"ה קִנְנִי רִאשִׁית דְּרַבּוֹ, דְּאִיהִי עֲשָׂרָה דּוּרוֹת, וְתַב לָהּ לְאֲתֵרָהּ, אֲתַקְרִי בְּרִאשִׁית, וּמִתְּמָן זָכָה לְאֲוִרִיתָא דְּאֲתִיָּהִיבַת עַל יְדִיהָ.

וְהָא י' אִיהִי מִיַּעֲקֹב וַי' מִיִּשְׂרָאֵל, י' מֵאֲדָנִי י' מִיְהוּ"ה, שִׁי"ן מִמִּשָּׁה אִיהִי מִשֵּׁת תַּמָּן רוּחַ לָהּ, וְכַד אֲזִיל לְשֵׁם רוּחַ תַּמָּן תַּרִּין אֲתוּן שִׁ"ם, וְכַד אֲזִיל עֲשָׂרָה דּוּרוֹת עַד אֲבִרְהָם תַּמָּן רוּחַ ה' דִּילִיהָ, וְאֲתַקְרִי מִשָּׁה, וְרָזָא דְּמִלְכָּה מוֹלִיד לִימִין מִשָּׁה זְרוּעַ תַּפְאֲרָתוֹ בּוֹקֵעַ מִים מִפְּנִיָּהֶם לַעֲשׂוֹת לֹא שֵׁם עוֹלָם (ישעיה סג יב), וּבִהּ אֶפִיק לְבָנָיו מְגֻלּוּתָא, וּבִהּ מָחָא לְמַצְרָאִי, הָדָא הוּא דְּכְתִיב (שמות ט ג) הִנֵּה יָד יְהו"ה הוֹיָה, ה' חֲמִשׁ אֶצְבָּעִין, וּבִהּ בָּקַע יַמָּא, וְדָא אִיהוּ בּוֹקֵעַ מִים מִפְּנִיָּהֶם, וּבִהּ עֲתִיד לְמַהוּי בּוֹקֵעַ יַמָּא דְּאֲוִרִיתָא מִימִינָא, הָהוּא זְמָנָא מַה דְּהָוֵה לְשִׁמְאָלָא בְּלָבָא הָוֵה הֶבֶל דְּאִיהוּ הֶלֶב, הֶבֶל אֲסַתְלֵק לִימִינָא, וּמִתְּמָן סְלִיק לְמוֹחָא דְּאִיהוּ חֲכָמָה, דְּהָא לָבָא אִיהוּ אִימָא עֲלָאָה, עָלָה אֲתֵמַר הֶלֶב מִבִּין, וּלְבַתֵּר נַחִית עַל אֶרֶעָא לְנַחְתָּא אֲוִרִיתָא עַל אֶרֶעָא.

וּבְגִין דָּא יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מְגִיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרָשָׁעִים, דָּא אָדָם וְהֶבֶל, וְדָא חָב בְּמַחְשָׁבָה וּבְעוֹבְדָא, וְדָא חָאב בְּמַחְשָׁבָה וּבְעוֹבְדָא, בְּמַחְשָׁבָה אִיהִי י', עָלִיהָ אֲתֵמַר (במדבר יד כב) וַיִּנָּסוּ אוֹתִי זֶה עֲשׂוֹר פְּעָמִים, וּבְגִין דָּא כַּד אֲתָא אָדָם בְּגִלְגּוּל בְּאֲבִרְהָם, אֲתַנְסִי בֵּיהּ בְּעֲשׂוֹר נְסִינִין, וּבְגִין דְּחָאב כְּמַעֲשֵׂה כַּד אֲתַגְלָגַל בִּיצְחָק נִתְנַסָּה כְּמַעֲשֵׂה, בְּאֲבִרְהָם נִתְנַסָּה בְּמַחְשָׁבָה, וּבִיצְחָק כְּמַעֲשֵׂה, יַעֲקֹב כְּלִיל תַּרְוִיָּהּ, מִסְטָרָא דִּיצְחָק קָרָא לֵיהּ יַעֲקֹב,

מסבירא דאברהם דתמן מחשבה קרא ליה ישראל, דאבא אתגלגל באברהם דאיהו לימינא, ואבא ביצחק דאיהו לשמאלא, יעקב בגין דאיהו כליל תרניהו אבא ואבא, אתמר ביה ישראל עלה במחשבה בכתר עליון דאיהו מחשבה סתימא, וכד אתא אדם אצטרף באברהם, ואתפשטו שרשוי בארעא, ורזא דמלה (משלי יז) מצרף לפסר וכור לזהב (משלי יז ג), מצרף לפסר דא אברהם, וכור לזהב (דף קב ע"ב) דא יצחק, ובוהן לבות יהו"ה (שם) דא יעקב, לית ספירה דלא אתגלגל אדם עלאה, דאיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, כ"ח מ"ה חכמה ודאי, בגין לצרפא וללפנא לאדם דברא בדיוקניה לתתא, ואציל ביה אצילותיה, וכל טרחא דלעילא לא הוה באדם אלא בגין אצילות דאדם דלעילא, ודא ברא תליא.

אמר רבי אלעזר אם פן מאי וישוב לימי עלומיו (איוב לג כה) (ובגין דא ישראל עלה במחשבה, אמר ליה מנלן דאברהם תמן במחשבה, אמר ליה לאו למגנא תקינו מארי מתניתין הרוצה להחכים ידרים דאיהי חכמה ואיהי מחשבה, באברהם אתלבן אדם, וביצחק אצטרף, ורזא דמלה מצרף לפסר וכור לזהב, מצרף לפסר דא אברהם, וכור לזהב דא יצחק, ובוהן לבות יהו"ה דא יעקב, והן כל אלה יפעל א"ל פעמים שלש עם גבר (שם כט), אמר ליה אם פן מאי וישוב לימי עלומיו).

אמר ליה לאילנא דהוה קשיש יומין ואתייבשו ענפין דיליה, קציצו ליה ואצמח בשרשוי, דקמו מניה ענפין חדתין פקדמיתא, פגוונא דהוה בעילמוי, ודא איהו וישוב לימי עלומיו, ודא הוה חלמא דחזא נבוכדנצר בחלמיה, אילנא רבא ותקיף (דניאל ד ט), ובסוף חלמיה הוה אמר (שם יא) גדי אילנא וקציצו ענפיה, ולבתר אמר (שם יב) ברם עקר שרשוהי בארעא שבוקו, ולית אילן הכא אלא אדם עלאה, דאתמר ביה (דברים כ יט) כי האדם עץ השדה, והאי אילנא קודשא בריה הוא אנטע ליה בכמה דרין ולא אצלח.

(עד דנטע ליה בארעא דישראל, וארפיב ליה בתלת אבהן ואצלח תמן, ובגין דא הן כל אלה יפעל א"ל פעמים שלש עם גבר, מיד דאצלח תמן ואחיד תמן, אתפשטו שרשוי על ארעא דאיהי שכינתא, ואסתלקו ענפוי בכל רקיעין, ובכל מרכבין דנשמתין ומלאכיא וחיוון ושרפים ואופנים, עד דאתחזר פקדמיתא (ס"א עד אין סוף), והא אוקמוה עין החיים מהלך ת"ק שנה, (דניאל ד ט) רבא אילנא ותקיף ורומיה ימטי לשמא, וחזותיה לסוף כל ארעא, תחותיה תטלל כל חיות ברא, ובענפוי ידורון צפרי שמא, דאינון נשמתין קדישין, ומניה יתזן כל בשרא).

וארפיב ליה עד אלה דור, פגוונא דשכינתא דאיהי סליקת לאלה דור בעשר ספירן, דבהון סליקא עשר זמנין מאה, עד דסליקת בהון לאלה דור, ומיד דאצלח אילנא בארעא נחית אילנא מלעילא, שרשוי בארעא דאיהי שכינתא, ואתרביאו תמן ענפוי עד אין סוף, ואתפשטו בה שרשוי עד אין תכלית, בההוא זמנא אתרבי אילנא במלקדמין, הדא הוא דכתיב רבא אילנא ותקיף ורומיה מטי לשמא, וחזותיה לסוף כל ארעא, ומניה יתזן כל בשרא, כל בני אדם דלתתא, בההוא זמנא אתרבי אילנא במלקדמין, הדא הוא דכתיב רבא אילנא ותקיף וכו', חיות ברא

אלין חיות הקדש, צפרי שמיא אלין נשמתין, ומניה יתזן כל בשרא לתתא. דבזמנא דחב אדם
והיה מקצין בנטיעות, בבבול פאלו אעקר חיון ומלאכים ושרפים ואופנים מאתריהון, ולא הוה
מאן דמקבל צלותין, דאתמר בהון (קהלת י כ) כי עוף השמים יוליך את הקול, ובעל הנפים יגיד
דבר, מאי יגיד דבר, בצלותין וזכוון דישראל.

אמר ליה רבי אלעזר, בודאי עלאין ותתאין הוו תליין באדם בנדמאה, ולא לזמנא אוקמוה מארי
מתניתין, לעולם יראה האדם על עצמו פאלו כל העולם תלוי עליו, אבל בר נש דטרח עליה
קודשא בריך הוא בגלגולא ולא אצלח באתריה, אעקר ליה מאתריה ושוי ליה באתר אחרא,
ושני ליה אתר, ורזא דמלה